

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

(Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához.)

VÁRADI MIHÁLY VERSE BETHLEN GÁBOR HALÁLÁRÓL.

DR. DÉZSI LAJOSTÓL.

A kolozsvári katolikus lyceum könyvtárában 77. D. 19. a. b. c. d. jelzettel van egy érdekes kolligatum, mely már külseje által is magára vonja a figyelmet. A bekötéshez ugyanis a könyvkötő egy régi kézirati Missale lapjait, fedéltöltelékül pedig egy kolozsvári polgár német nyelvű végrendeletét (1631) használta föl, melyben a végrendelező többek között a fölötte majd halotti beszédet tartó Graff Gáspárnak is hagy egy forintot »für die leichpredigt«; van továbbá benne egy latin lakadalmi vers Filstich Kata tiszteletére, egy irattöredék, melyben Molitoris Daniel nevű ifjúról van szó, magyar, latin probatio calami a bibliából stb.

A colligatum a következő négy nyomtatványból áll: Első helyen van Pázmány Péternek »A' SETET HAYNAL- CSIL- | LAG-UTAN BUDOSO LU- | TERISTAK | VEZETŐJE« cz. műve (Bécs 1627); utána Palóczy Horváth Jánosnak 1629-ben Páduában nyomtatott »MNEMOSYNE | HISTORICA | DE QVATVOR SVMMIS IMPERIIS, | Quadraginta & Nouem,« czimű, latin verses munkája, melynek Szabó Károly csak a gyulafehérvári Batthyány-könyvtárban levő példányát ismerte (Szabó-Hellebrant 1438. szám) s így e szerint e mű sem unikum többé; a Szabó K. közlése még annyiban hibás, hogy Horváth nem Bethlen Istvánnak — mint nála van — hanem Bethlen Péter Hunyad- és Máramarosvármegyei főispánnak ajánlotta művét egy életrajzi adatokat is tartalmazó

érdekes ajánlólevéllel (. . . »Sufficiat hic recolere — írja többek közt — quod in tua umbra, ex tuorum gratia, nobiliora Europaei orbis Regna et Vrbes perlustrasse, Regum et Principum conspectum habuisse, et singularia plurima vidisse licuerit, et dum amore studiorum in hac Antenorea Vniversitate (quam doctorum Virorum frequentia, famâ mihi majorem comprobavit) ad novem vel decem mensium otium ex tuo comitatu remansissem, absentem, inter alia benevoli affectus symbola, literis invisere, et recreare non dedignatus es«); ezután áll harmadik helyen alább ismertetendő nyomtatványunk; végül az utolsó egy gyulafehérvári nyomtatvány 1630-ból, mely »EPICEDIA | *Dicta* | INCOMPARABILI HE- | ROI, GABRIELI PRINCIPI . . .« czimmal az Alsted, Piscator, Bisterfeld latin magasztaló verseit s névalírás nélkül még négy más héber, görög és latin költeményt foglal magában s Szabó Károly szerint (R. M. K. II. 460) ez az egyetlen, eddig ismeretes példánya.

Az egész colligatumnak kétségtelenül legérdekesebb és legbecesebb darabja a harmadik helyen álló nyomtatvány, Váradi K. Mihály szintén unikum latin-magyar nyelvű verses munkája.

Teljes czime, melyet Szabó Károly példányunkról kihagyásokkal közölt, a következő: »PRODROMVS FUNESTUS. | Qui | *Mortem inopinam, omnibus Hungariae incolis | flebilissimam | Serenissimi Principis ac Domini, | DN. GABRIELIS | DEI GRATIA, SAC. ROM. IMP. ET | TRANSILVANIAE PRINCIPIS, PARTIUM-REG- | ni Hungariae Domini, & Siculorum | Comitibus, ac Opuliae, Ratiboriarumque | Ducibus, denunciatus. GENEROSIS, NOBILIBVS, AM-PLISSIMIS, CONSULTISSIMIS, AC CIRCUM- | spectis Viris, Inclutissimam celeberrimae Civitatis | nobili-civilem Rempublicam sub aurea | orthodoxae religionis aura, tenentibus de- | dicatus & consecratus. | Et clementissimo sanctae & individuae Trinitatis religiosae in- | vocato auspicio in hocce latino-ungarico carmine con- | clusus & comprehensus | PER | MICHAELEM K. VARADINUM, CONTRA | scribam Scholae suae Patriae Varadiniae. | DEBRECINI EXCVSVS — Typis Petri Rhedae, Anno Salvatoris Chri- | sti 1629. | Alakja: 4-rét A + A₂ + A₃ + 1 + B + 1 ívjelzéssel, 12 számozatlan levél. (V. ö. Szabó: R. M. K. I. 580. sz.)*

Első kérdés, melyre feleletet kellene adnunk, a mű szerzőjének nevére vonatkozik, melynek titkából a *K.* betű árul el valamit. Az iskola matriklája, mely erről első sorban világosit-

hatna föl, Várad pusztulásakor (1660) szintén elpusztult: a várad iskola tanárai névsorában, melyet Lampe szerzünk egyik kortársának Szilágyi Bénéjmin Istvánnak adataiból tett közzé (Hist. eccl. 637—8.) hiába kerestük, Konez József sem említi nevét, a ki a várad iskola tanárainak névjegyzékét 1560—1660-ig szintén összeállította.¹ Kerestük a debreczeni ref. főiskola anyakönyvében, de a tanulók között neve itt is csak »Várad K. Mihály«-nak van írva, a marosvásárhelyi, debreczeni stb. prot. iskolák tanárai között, az e korbéli papok és írók között, de mind hiába. Mint a várad iskola ifjúságának második tisztviselőjéről, ki a következő évben rendes szokás szerint a széniorot váltotta fel hivatalában, joggal feltehetjük róla, hogy a hivatali évek leforgása után valamelyik külföldi egyetemen találkozunk nevével, de nem leltük sehol a nyomtatásban megjelent »Album«-okban, a melyekben utána nézhettünk, sem az ekkori disputáció-írók között. Debreczeni Ember Pál, a sárospataki ref. egyház »számkivetett« papja, 1691. május 27-ikén a kassai református templomban »Szomorú halotti Parentatió«-t mondott »amaz áldott emlékezetű, istenfélő, nagytanácsu uri embernek, tekintetes nemzeti *Waradi Mihály* uramnak utolsó tisztességes eltakarítottásának alkalmatosságával«. A mi derék várad deákunknak vitte-e föl Isten annyira dolgát, hogy végre is »nagytanácsu uri ember« lett belőle, egyéb adatok híján nem mernők állítani.

Várad K. Mihály e verses munkája több tekintetben nevezetes. Figyelemre méltó nyelvének erőteljes magyarsága és verselése, ez utóbbinál azon törekvése, hogy a latin szöveget magyarban is ugyanannyi verssorban adja vissza; azonkívül mint kora hangulatának hű megörökítése is. Azon megrendelt s ennél fogva erőltetett és száraz hangú versekkel szemben, a melyekben Alsted, Bisterfeld és Piscator gyulafehérvári tanárok héber, görög és latin nyelven nagy phrasisokkal és tudóskodva magyarázták a haza veszteségét, határozottan elsőbbséget kell adnunk a várad deák latin-magyar versének. Helylyel-közzel ugyan ebben is itt-ott deákos bőbeszédűségre vagy rhetori dagályosságra bukkanunk (a contrascriba bizonyára már előbb a poeseos praeceptor tisztét is viselte), de egészben véve a fájdalom őszinte megnyilatkozásának tekintendő az és hiven tolmácsolja az a megdöbbenést, melyet a gyászhirt

¹ A marosvásárhelyi ev. ref. coll. története. M.-V. 1896. 565—7 l.

hallattára nemcsak Várad város közönsége, de az egész magyar nemzet érzett, melynek Várad Mihály nemcsak tanúja volt, hanem át is érzett. Elhíhetjük, hogy a közérzés nyilatkozott meg e sorai-ban, melyeket a ki kortársai közül olvasott, bizonyára többször ismételve utána mondott:

»Felfeges Hercegünk,
Vitéz fejedelmünk,
Elóttünk vezérünk
Soha nem feledünk,
Mig lez egy ag bennünk
Mi megh emlegetünk.«

Közlésünkre vonatkozólag meg kell jegyeznünk, hogy az eredetit betűhíven adjuk, meghagyva annak nemcsak ortográfiáját, hanem sajtóhibáit is. Az eredeti kiadástól csupán abban térünk el, hogy a latin szöveget nem a magyarral parallel, hanem alant közöljük, s hogy a magyar szöveg tizenhatsoros stropháit nyolcsorososokká foglaltuk össze: e változtatást nyomdatechnikai szempontok s a helylyel való gazdálkodás kívánták.

3. (A₂^a) lap:

Oh fzőrný fźomoru Gond arazto fok bu!
Bezzeg fok felől fu Reánk az háboru!
Bánat uta hozfzu Mély (*igy*) rág bennünk mint szu,
Felseges hátalmu (*igy*) Ur ránk nagy haragu.
Ez világi ember Mint ízél vezes tenger,
Biful, fir nagy fokízer, Habja fok ízáz ezer,
Nofza mert moft egyfzer Ránk árat az tenger,
Paticában oly fzer Nincs, ki gyógyuláft nyer.
Te versek formalo Delphufi Apollo,
Legyen ruhad gyazlo Fris kóntófód máflo,

2. lap:

Eheu qualis adest curae gangraena feralis?
Et quos nunc Aquilo glacialis dejicit imbres?
Squalor iners animos siquidem ceu tinea rodit,
Causa: potens coeli turget fervore Toparcha.
Est homo ceu fluctus sinuosa vorago marini,
Luget inexhaustus, jactatur mille procellis!
Ecce refers nostri sors, hoc, sat flebilis aevi!
Pharmaca nulla malum hoc possunt reparare salutis.
Phoebe potens numeris, Delphis oriunde serenis,
Corpora succinctus pullâ, tu incendito veste,

Mert ez nyilván való Eldúlt az órallo,
 Kihez ily tanácslo Alig volt hasonlo.
 Oh mely nyavalyás for, Keferú Pohár bor,
 Hogy raytunk ez oltor S-Isten haragja for!
 Színünk bezzeg komor, Szívünk bus, nem bátor.
 Mikor hallyuk, akkor, Megh holt Bethlen Gábor.
 Az Halálnak merge Iay nekünk mit fzerfze!
 Bethlennek el efte Szüre fakat epe!
 Hiveknek ferege Sirva nez az eghre,
 Kinek kinek könyve Orczáját el lépte.
 Kegyetlen pláneta Ki minket megh fozta
 Fejünktúl, mely uta Igaz vala s-tifzta.
 Nem valami fecta, Vagy fzerencze hozta,
 Hogy az Halál arta, Söt az Ur akarta.
 Fejünkból coronánk Ki efet, fir hazánk,
 Fris Királyi pálczánk El töröt, nincz Pompánk.
 Hatalmas Monarchánk. Atyánk helyet Atyánk
 Meg holt, ily bu fzál ránk. Szánd Iften mint járánk.
 Moft már van fok firás. Izúbéli bánkodás.
 Keferves ohaytás. fúrú foházkodás.
 Mint efó köny-hullas Hogy lón ily kár-vallas,
 Nagy Iften ide lás. Mert immár dolgunk más.

In promptu est causa. Excubitor jam cessit amarae
 Morti, consilio cui vixerat alter in aequo.
 Sors bacchans aloën cyathis propinat iniquis!
 En Dominus proprios flagris castigat amaris!
 Tanta colluvie marcent vultusque manusque,
 Occubuit Bethlen, Dux et fortissimus Heros.

Concitat en clades nobis injuria mortis,
 Fellis habet multum magni hora novissima Bethlen!
 Respicit omnis homo venis compunctus Olympum.
 Ora genaeque madent lacrumis, ubi corruat Heros!
 Quippe planeta ferox solito funesta meatu
 Prostravit Bethlen, pietas sincera beârat.
 Quem, Stoico fato, nec sorte, est (crede) necatus.
 Ast nocuit Bethlen mors saeva favore Tonantis.

Dalapsum (*így*) capiti est nostro diadema serenum.
 Hungara terra gemit sceptro privata potenti,
 Nam Patriae Pater ipse ruit, summusve Monarcha
 Occubuit, miserere Deus sanctissime nostri.
 Undique nunc, moeror, consternunt pectora, tristes
 Et gemitus, altae pariter suspiria mentis,
 Dant oculi lacrumas, cum sit res aegra propinqui
 Ipsa soli; Numen de nobis prospice sacrum.

Oh bánatot küldő Szomorú ezftendő,
 Arra nem illendő Hogy legy-is jóvendő!
 Iay mely hev feredő Kire lól menendő!
 Vallyon mellyik idő Ezt ki meretendő?
 Országunk firattya Ez halottat ám ma,
 Fordult igye gyázra, Urat s-magát Izánnya,
 Moft az fok gyáz ruha. Harang bógó szava
 Keferves firáfra Kit nem inditana?

5. (A₃^a) lap:

Mint Sándornak ezze, Scipio nagy hire.
 Cicero volt nyelvé, Darius erteke,
 De had vífelefe Gedeon volt s-élte.
 Királyi termete Tíztes tekintete.
 Magyarok világa, Ragyogó csillaga,
 El enyizet napia, Homaly azt be fogta.
 Bekelseg tarháza (*igy*) Ledúlt már fris tornya,
 Hazánk erős fala Leromla kó vara.

Az jó gondvífelő, Templom s-vár építő,
 Im túlünk el menő Ki vala kóztünk fő,
 Iay bizony már felő Hogy az fok ránk tőró
 Ne legendy (*igy*) bu tevő s-Bofszuyat ki tóltó.

Ah tu praesentis pars, annus pessima secli!
 Amplius haud es digna ut tu spectabere nobis,
 Es Phlegethontiaco multum madefacta lavacro,
 Quod tua, perficiet, gladiis incommoda, tempus?
 Patria cum fletu querulis examina verbis
 En facit! et nigro munit velamine corpus!
 Pallia lugubrem prae se referentia formam?
 Au nunc voce boans campana haud terreat ullum?

4. (A₂^b) lap:

Ut Rex Aemathiae sic Bethlen pectore magnus,
 Scipio sed famâ fuerat, facundus in ore,
 Gedeon in bello, locuples ceu Persa Darius,
 Observans animo Regum monumenta virorum.
 Hungaricum sydus jam deflagavit amoenum.
 Nubilus aër habet coelo Phoebumque serenum,
 Collapsum est turri pacis commune theatrum,
 Muri, cum firmo, sunt moenia lapsa, colosso.
 Oeconomus Domini, quid? demolitaque templa
 Qui strueret, vallo qui circumcingeret arces,
 Iam cessit fatis; eheu sunt invida turba!
 Quae in nos bacchantur; cujus jam techna timenda est!

Előttünk be es ki Menni már nincs lenki,
 Fejedelmi fzeke El változot neki,
 Bomlottak tetemi, Szakattak inai,
 El kóltek vigfági, Kedves nyájáfsági (*így*).
 Vit értünk mint Cádms, Vigyázat (*így*) mint Argus,
 Fundalt mint Dædalus Hazánk káran (*így*) volt bus,
 Ieles volt s-értelmes Mint regen Ulyfses,
 Elte mertekletes Iofzan es szentseges.
 Ki fekfzik ma halva? Hazánk edes Attya,
 Ez ki akarattya? Iehova az oka,
 Ki bannya hogy halva? Egez Ecclesia.
 Bizony melto ura Országunknak valá (*így*).
 Az Uraknak fzine, Udvara tüköre,
 Magunk fzeme fénye, Fejünk ekefsége
 El efet, jo kedve Szívünknek el mene.
 Mindeneknek igye Tudgyuk hogy jut erre.
 Az előt váarai, (*így*) Szép fris Palotai.
 Aranyas hintoi, Ieles fő lovai.
 Súrú szép fázlo. Ekes óltözeti,
 Ur fi rend fzolgai Tecznek vala neki.
 De már egy koporfo Teftet túlünk fzarlo.
 Mely igen változo Sorfunk nem állando!

Est neque Dux ullus qui certam monstret amussim,
 Corruit hunniaci solium regale Toparchae,
 Ipse jaces nervis pariter resolute medullis
 Princeps, contundit cujus sua gaudia fatum.

Cadmus tutando, pro nobis et vigil Argus,
 Daedalus atque fuit formandis rebus, at aegris
 Pro rebus Patriae moestus, versutus Ulysses
 Consilio, vitae sed cunctis sobrius horis.
 Est Patriae Pater hoc quod funus triste feretrum
 Servat, crudeli letho serpente peremptus
 Ex nutu Domini, unde est nunc Ecclesia moesta,
 Dignus erat regni florenti pace Dynastes.

En procerum primas, aulae specimenque serenae,
 Hungaricum lumen, nostri capitisque corolla
 Casu fracta gravi, charam frons laeta remisit
 Formam, quid? cunctis iter hoc calcabitur agris.
 Arx olim vallis munita, palatia pulchra,
 Aurea plaustra, simul vestes, ac usus equorum
 Ridebant animo Bethlen vexilla in apricis,
 Ordinibus procerum stipatus et esse volebat.

Ast tantum stricta est jam membris clausus in urna.
 Sic manet ó vitae sors non versatilis omnes:

Csak kis keskeny cella Tagjainak hunnya,
 Az előtt Palota Moft háza föld gyomra.
 Hadi szép szerfzámok, Drága kőves kardok
 El marattak azok, Oh raytunk nagy átok!
 Hogy kik Urak vattok Tikis mind meg haltok?
 Világi kazdagok s-királyok el hultok.

7. lap:

Minden féle rend s-nep Töredekeny cserep,
 Az szép abrazat s-kep Romlando es nem ep.
 Az mi emberben szép Sokaig nem lez ep,
 Mindent halal meg tep Ki vilagban be lep.
 Ez szomoru eset Iay ime mit hirdet,
 Romlalsal fenyeget Pufztulalsal febhet!
 Még jo időt erhet Országunk s-pihenhet.
 Mert mindenbē minket Iften meg fegethet? (*egy*)
 Noha szívünk retteg Es emezt az mereg.
 Félünk ebben cseneg, Sok hir miat szeneg.
 Ne fely kicsin fereg El ofzol ez felleg,
 Lez még nyari meleg El mulik ez hideg.
 Neki ki meg farat, Fölötte el lankat,
 Az Ur nyugodalmat Adot jo jutalmat,

Est augusta domus quā sunt sua viscera Bethlen,
 Nunc terrā tegitur qui olim laquearibus altis,
 Usum militiae solitas praestare duello
 Res, pariter flavo comptas ex aere machaeras
 Heros relliquit, nam saeva gravesque levesque
 Mors perimit, morti dives cum rege faventes.

6. (A₃^b) lap:

Quilibet est hominum mundo ceu massa caduca,
 Forma bonum fragile est, nihiloque simillima vano,
 Optima si quae sunt fallaci sorte petuntur,
 Mors manet hunc tristis qui pulchras prodit in auras.
 Frangimur, hoc, animis graviter rumore vigente,
 Cum jam vastatrix nobis Bellona minetur,
 Ast fore nostra potest nancisci terra quietem,
 Subveniet nobis rerum augustissimus autor.

Horret nunc animus tali grassante veneno
 Aures fama ferit facti moestissima tristis,
 Solvitur haec nubes tu parve recollige vires
 Grex Domini, brumae succedunt tempora grata,
 Viribus in cunctis curarum mole romisso (*sic!*)
 Est jam parta salus pia gratia paxve Dynastae.

Sok bufulafokat Le tet fok gondokat.
 Nem vifel mar hadat, (*igy*) Nem fzenved bofizukat.
 Bezzeg fzomoru hir: Az egez udvar fir,
 Órómet ki iger? Ó magaval ki bir?
 Pofdul bennünk az vér Hogy ez dolog igy ir,
 Az mit Iften rank mer Szévedgyúk, velünk bir
 Bethlen familia Im hol Atyad halva.
 Eleted viraga Ki vala Iftapia,
 De efmet tery arra, Iften decretoma,
 Kedves akarattya Regen igy tartotta,
 Uraknak ferege Orfzagunknak fzine
 Melto keferegie Urunkat könyvezzé,
 Oh hivek Iftene Illyen kardan (*igy*) lepte
 Hivednek lenne, Felleged vegezte!
 Udvari szép cseled Órómet le tenned,
 Bator elő vened Sirafod s-mivelned,
 Ebededet enned Sirva emelztened.
 Ha efzedben vened Mi bant meg ertened.
 Villago szép fzaizlok Gyazra fordullyatok,
 Mennyajan lovagok Uratok fzannyatok,
 Vitez kek gyalogok Most ne vigadgyatok,
 Kegyelmes uratok Meg holt im lattyatok.

Non sibi quis posthac bilem moturus acerbam est,
 Cura sibi jam non est impositura labores.
 Fama (malum) viget haec, amplissima regia Bethlen
 Luget, quis posthac requiem promittat amicam?
 Sint hi rumores irritamenta doloris,
 Quisque tamén Iovae studeat perferre flagellum.
 Inclyta Bethlenidum domus en jacet illa feretro,
 Eheu! stella micans, capitis decus atque bacillum
 Vitae; sic vult hoc divini regula juris
 Sic est decretum sic fert divina voluntas.
 Ipse chorus procerum, regni spectabile robur,
 Defleat hungaricae Dominum telluris et orbis.
 O Deus immoti verbi proba jussa sequentum.
 Ut sors immineat nobis haec solus es autor.
 Aulica magnorum nitidissima turba virorum
 Ob Bethlen vestros sensus urgete dolore,
 Et vestris tristes epulis superaddite planctus,
 Nosse potes regni, si mens non laeva, ruinam.
 Et vexilla feri casu hoc nigrescete Martis.
 Largifluas equites lacrimas effundite tristes,
 Strenua sic peditum postponat gaudia turba,
 Gratia vestra jacet, quippe illustrissimus heros.

Bankodgyal magyarfag Mert túled Urafag
 Tavul al az vigfag, El költ az pompafag,
 Szallot rad arvafag, Vagy cfak mint egy kis ag,
 Oh felleges Iofzag Rank tamat ez vilag!

9. (B^a) lap:

Orfzagunk venei, Tifztes firfiai, (*igy*)
 Es afzfzonyallati Rendeknek feregi,
 Hazank fzés iffiai Kegyes fzuáz viragi,
 Szemetek könyvei Kezdgyenek le hulni.
 Hazanknak helyei, Ti tagas földei,
 Gabonas mezei, Bor termó hegyei,
 Szeles kies berki, Szép dizes ligeti,
 Moft gyazban óltózni Illik es burulni.
 Oh gyazolhatatlan, Meg firathatatlan,
 Ki gondolhatatlan, Es meg mondhatatlan
 Kedvetlen allapot, Kire dolgunk jutot,
 Reank bozfzfonkodot Az Ur s-im meg foztot.
 Halal kegyetlen vad, Sokat torikon ragad,
 Nagy fok arvan marad, Bu s-banattya arad,
 Miatta meg fonnyad, Meg afz es el fzarad,
 Senki el nem fzalad Elótte ez oly vad.

Hungara terra animos cunctorum frange virorum,
 Praesidium, facies hilaris, tua pompaque lapsa est.
 Sorsque novercatur, pars collapsatura miselli
 Exigua es regni, Deus undique cingimur hoste!

8. lap:

Regni turba senum, pariter reverenda virorum,
 Sic matronarum castissima turba piarum,
 Et juvenum Patriae coetus sanctissimus almae,
 Atque puellarum lectissimus ordo gemiscat.
 Vos loca cuncta, simul spatiosis finibus agri,
 Plenaque pampineis pariter vineta racemis,
 Exuat et vernos omnis modo saltus amictus,
 Areat omne nemus, viridissima prata rigescant.
 Grande doloris onus, nullo de flebile planctu!
 Res adversa nimis non dicto effabilis ullo
 Nos premit et perimit! tanta est injuria mortis!
 Orbavit Dominus stomachatus principe plebem.
 Mors instar belvae (*igy*) saevissima suffocat omnes,
 Accumulant curas, gignunt fera fata pupillos,
 Viscera cunctorum letho lacerantur iniquo,
 Unde potest nemo mortis vitare venenum.

Bezedemben terek Szollani így kezdek
 Urunkhoz, ti nepek Velem minden rendek,
 Közönteft tegyetek, Erdemelye túletek
 Ez dicsóúlt lelek, Ioval tellyes fezek,
 Edes vitéz Urunk, Ieles fő hadnagyunk,
 Bizony arvak vagyunk Nalad nekül magunk,
 Te valal paifunk, Eles törünk s-kardunk
 Meltan firathatunk Mert valal ozlopunk.

Felfeges Hercegünk, Vitez fejedelmünk,
 Elóttünk vezerünk Soha nem feledünk,
 Mig lez egy ag bennünk Mi megh emlegetünk,
 Birtokodban nekünk Volt szép bekefegünk.
 Minden ezze kedve Felfegednek erre,
 Mikeppen terjezze Orfzogat s-epitcfe,
 Ellenfeg feleme Felfegednek hire,
 Valal hazank fenyé, Vilagos tüköre.

Tigris termeszeti, Vad orofzlany szivü,
 Fene tekinteti Ellenfegünk fúru,
 Oh te okos lelkü Bethlen Gabor mely bú,
 Mezöben mint fok fú, Hozzank az alnok fzü.
 Megh fzúnt eles elmed, Retteg feregecsked,
 El költ jo szerencsed: Oh vayha erthetned.

Principis extremé verbis converterat ad ora:
 Hungariae mecum spectabilis ordo virorum
 Condignas Bethlen Gabrieli solvite grates,
 Hi manes siquidem meritó celebrantur iisdem:
 Inclyte Dux, heros rebus fortissime gestis,
 Te sine nos certó sumus omnes viribus orbi,
 In gladium strictum nobis clypeumve tegentem
 Solus eras, meritó te flemus corde colossum.

O caput optatum, Princeps Celsissime regni,
 In memori semper, Ductor, servabitur aevo
 Inclyta fama, foro mundi pars ulla vigebit
 Donec, nam sceptri pax floruit aurea vestri.
 Regia Majestas Patriae progressibus almae
 Semper sudabas, ultra finesque movere,
 Nomine tristis eras hosti formido protervo,
 Atque jubar fueras regni speculumque coruscans.

Sunt hostes manibus tigres, sunt dente leones,
 Sunt hostes, quorum sua pectora Erinnyda servant,
 En Gabriel Bethlen multum consulte Dynastes
 Insidiosa cohors nobis numerosa minatur.
 O tua jam cessit Princeps vis enthea mentis
 Letho, jam sequitur vestrum jactura tryumphum, (egy)

Mint fir kis nepecsked, Tudgyuk keferülned,
 Ötet meg mentened, Uy órómre vinned.

11. lap :

Ez földön fok gondal (*igy*) s-Buval el farattal,
 Bagyat tagaiddal Csendefzē nyugodgyal,
 Lankat inaiddal Bekevel alugyal,
 Az Iefus Christufsal Menyben uralkodgyal.
 Hogy jaral igazan Haznunkra dolgunkbā,
 Iften mennyorzagban, Fenyos bodogfagban
 Légyen halalasban, (*igy*) Iutalom adasban
 Tefted nyugovaiban Legyen föld gyomraban.

Hired ez vilagban Főkeppen hazankban,
 Fen marad fzajunkban s-Hordozunk fzavunkbā,
 Fel tamadas utan, Az itelet napjan,
 Iftentúl adatvan Oerúly mennyorzagban.
 Diczó fzent Iehova, Nepeknék ofzlopa,
 Erős kú fziklaja, Arvak edes Attya,
 Hiveknék paifa, Iuhoknak paztora,
 Legy mellettünk nofza Angyalok hadnagya,
 Oltalmazd hazankat, Kicsiny orzagunkat,
 Szand megh az arvakat Tarcs meg taborodat,

Et jam Christicolae, grex parve, tremiscitis; aegrum
 Hoc utinam nosses, nobis nova gaudia ferres.

10. (B^b) lap :

Hoc mundo duris multum fessissime curis
 In gelido tua rupta quiescant ossa feretro,
 Indulge somno jam membris flaccide dulci,
 Spiritus aeternum cum Christo vivat Olympo.
 Qui secum curas mordaces mente premebas
 Pro rebus Patriae, tibi praemia grata coruscis
 Sit Dominus coelo, placidissima carpe quietis
 Iura solo, ruptae gelido telluris in antro.

Fama foret toto (bona res) latissima coelo
 Et fiet nostro verbis memorabilis ore
 Finibus his nostris, ubi tandem corpora surgunt.
 Vitae sume pium Domino benedictae brabeum.
 Firme colosse tui sanctissime Iova popelli,
 Alma pupillorum tutor, turritaque rupes,
 Fide gregis pastor, robur, scutumve piorum,
 Auxiliare tuis geniorum Dux pie sacrum.

Viribus ipse tuis Patriam defende pusillam,
 Progeniesque tuas, genus hoc, tueare, sacratum,

Uyjez meg napunkat, Hozd föl csillagunkat,
 Mutafd jo voltodat Irgalmalsagodat.
 Iay Uram vetkezttünk, Terics meg s-meg terünk,
 Tudgyuk ingerlettünk, Ne büntes meg kerünk,
 Hogy ki holt közülünk Kegyes fejedelmünk,
 Vagyon ra erdemünk, Hozta rank ezt bününk.

Megh terefre hival, Szent igedből fzollal,
 Es predicaltatal, Nem hívök mit mondal,
 Igen megh haragval, Fejüinktül megh foztal,
 Oh de bar csak annal Iobban ne bantanal!
 Tekencs nepeidnek, Igaz hiveidnek,
 Hú kerefztyenidnek, Szivet tieidnek,
 Az hitetleneknek Mi ertünk ezeknek
 Adgy helt kegyelemnek Szent Igiretednek.

Visely gondot vegre Szent tizteletedre,
 Neved tizteletbe Legyen bócsületbe,
 Neved ezt erdemlye (*így*) Ne legy túle mezze,
 Ki hi fegetsegre Ne vond magad túle.
 Dicsertelsel menyben Szentül Atya Iften,
 Fiad egyetemben Egyenló fölfegben.
 Szent Lelek Ur Iften Legyen egy fzentsegeben.
 Az egy Iften legyen Aldot az mennyegben.

Phoebus ab axe recens radii assurgat Eoo,
 Gratia sancta tuum gratis illuminet orbem.
 Semita nostra malis Deus est madefacta protervis,
 Ergo insultantes tibi nos converte fideles.
 Differ vindictam; quod Dux hic suppetit atram
 Mortem, fit nostri caus', peccavimus omnes.

Quod nos pœniteat peccati, rite struebas.
 Succensens tandem nobis, Deus alme rebelles
 Principé privasti, mitiscat poena rigorque
 O utinam, nec sit severior ille furoris.
 Sis lenis, mitisque tuis, adverté popello
 Tu vultus faciles, et respice corda piorum,
 Nec benefacta malis, pro nobis, ipse negato.
 Illis sis sancto pravus pietatis honore.

Porró divini sis tu studiosus honoris,
 Sitque tuum toto nomen venerabile coelo,
 Ac non esse procul sancto dignare popello,
 Auxilio fessis sis rite regente misellis.
 Nomen Atlantiaco votis celebretur Olympo
 Sancte Pater, Natus sit votis clarus iisdem,
 Pneuma sacrum pariter sit digna laude decorum.
 Sitque Trias veneranda polo, laudando soloque.;